S.P.W.
4/10/55

Jaargang 2 no. 5

1 October 1955.

Coolia

CONTACTBLAD VAN DE NEDERLANDSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Redacteur: C. Bas, Merelstraat 43, Leiden

EXCURSIE VAN DISTRICT CENTRUM.

Zondag 9 October a.s. Dagexcursie naar de kleiloofbossen aan de Utrechtse Vecht. 's Morgens bezoek aan het landgoed Gunterstein te Breukelen. Verzamelen aldaar 9.30 uur. Bereikbaar per N.B.M. bus lijn 2. Vertrek Utrecht Stationsstraat (middenin) 9.10, vanuit Amsterdam Wibautstraat 8.40.

's Middags naar het landgoed Sterreschans te Nieuwersluis. Brood mee. Onderweg gelegenheid een kop koffie te drinken. Men houde er rekening mee, dat bij vochtig weer het in deze bossen zeer glibberig kan zijn en men drage degelijk schoeisel.

C.G.F. Schütz.

EXCURSIE VOGELENZANG, 15/16 OCTOBER 1955.

Logies in Hotel Royal, Stationsplein 2, Haarlem, waar ook 's avonds de uitstalling is.

Logies ƒ 7.-- p. nacht + ontbijt; warme maaltijd ƒ 4.-- à ƒ 5.--; pensionprijs voor een etmaal ƒ 14.--. Alles + 15%.

Daar ondergetekende tot ca. 12 October in het buitenland is, kan men aanmeldingen en vragen het best zenden aan de Secretaresse, Mej. Dr A. Jaarsveld, Hugo de Vries Laboratorium, Plantage Middenlaan 2A, Amsterdam-C.

G.L. van Eyndhoven.

EXCURSIE naar Voorne gaat niet door.

EXCURSIE op Zondag 30 October naar Meyendel bij Wassenaar zie vorige Coolia.

ENKELE OPMERKINGEN OVER DE MYCOFLORA VAN HET AMSTERDAMSE BOS.

Het is enigszins moeilijk te beslissen wat belangwekkender voor een bespreking is, de mycoflora van het bedoelde gebied, die zeer de moeite waard is, dan wel de mogelijkheden die men heeft daar op veelzijdige wijze mycologie te bedrijven. Deze laatste zijn nl. uniek te noemen omdat men hier spoedig boven het peil van soortenlijstjes samenstellen kan uitstijgen. De successie van de paddestoelen, waarvan onze kennis nog zeer gering is, kan men uitnemend bestuderen in een gebied als het bedoelde met een oppervlakte van 720 ha, waarin een bijna ongebroken reeks van pas aangelegde tot ongeveer 20 jaar oude bospercelen te zien valt, naast grasvelden en waterpartijen. Het geheel is op kleigrond aangelegd, hetgeen uit de plantengroei, bodemmossen en ook uit de paddestoelen blijkt.

Het is te betreuren, dat vooral aan de fungi van dit aantrekkelijke en rijke gebied (ongeveer 250 soorten zijn aangetroffen) zo weinig aandacht is besteed door de Amsterdamse mycologen en mycologisch belangstellenden. Vermoedelijk echter is die geringe aandacht in overeenstemming met de aandacht, die de meer wetenschappelijke beoefening van de mycologie in ons gehele land ten deel valt, hetgeen evenmin verheugend is. In dit verband is het misschien nuttig er op te wijzen, dat ons land een aantal vegetatietypen rijk is, die elders in de wereld niet of minder mooi ontwikkeld, dan wel in een andere vorm voorkomen, en welke elk hun speciale paddestoelen hebben. Ik denk hierbij bv. aan de vochtige vegetaties zoals de laagvenen, maar vooral de Alneta (elzenbossen) en de vochtige duinvalleien met wat zilte inslag. Het is gebleken, dat in deze vegetaties een aanzienlijk aantal paddestoelen voor komt, die als zeer zeldzaam gelden, of wel nieuw voor ons land of, wat vaak voorkomt, bijna zeker nieuw voor de wetenschap zullen blijken te zijn.

Nu de beoefening van de mycologie in een nieuwe fase is gekomen door de publicaties van een aantal goede moderne mycologische werken en door de vervolmaking van de werkmethoden is het zeer zeker tijd eens te pogen de inventaris op te maken van deze en dergelijke typische nederlandse vegetaties, welke tot dusver niet of nauwelijks op hun mycoflora onderzocht zijn.

Als een dergelijk belangrijk „terra incognita" zou ik ook het Amsterdamse Bos willen beschouwen. Hoewel de mycoflora nog zeer onvolledig bekend is, moet deze toch al verbazingwekkend heten. Het systematisch onderzoek er van is bijzonder belangrijk, omdat het jeugdstadium dat het gebied nu doormaakt, van voorbijgaande aard is en daarna niet meer terugkeert. Het is zeer de vraag of we in ons land nog eens de gelegenheid zullen krijgen een dergelijk gebied in zijn ontwikkeling mee te maken, zodat

men dit moet uitbuiten.

Een van de aardigste kanten van het gebied is wel, naast de vrij grote soortenrijkdom, dat steeds andere soorten en geslachten fungi een optimum bereiken. Kort na de aanleg van vele percelen, was Coprinus comatus er zeer algemeen; duizenden hoeden kleurden aanzienlijke oppervlakten danig wit. Dit is geen onbekend verschijnsel voor nieuwe wegbermen; men kent het van de afsluitdijk en de Wieringermeer. Bijna gelijktijdig echter trad hier in soortgelijke aantallen Lepiota brunneo-incarnata op. Deze in ons land practisch niet te vinden soort is een tijd lang een van de algemeenste zwammen geweest, en ontzag zich niet soms hoeden te vormen van ruim 10 cm; een teken van welstand mag men zeggen. In die periode welke de oudste percelen nu achter de rug hebben beleefde het geslacht Lepiota als zodanig een bloeiperiode. Men kwam bv. Lepiota carinii, setulosa en subincarnata tegen, en talrijk zelfs de grappige kleine L. seminuda, witmelig met een door aanraken wijnrode steelbasis. Bekende soorten als L. acutesquamosa en cristata zag men geregeld en ook het aardige verkleurzwammetje, L. echinata (haematosperma) was regelmatig op het appèl. Niet het minst opvallend bleek L. castanea, die nu ook al iets minder voorkomt. Behalve deze roodbruine soort, komt minstens nog één dubbelganger er van in het Bos voor, vermoedelijk L. ignipes.

Men ziet, een mooi geheel voor een gewezen polder, die op dit punt kan wedijveren met befaamde landgoederen. Behalve het signaleren van soorten en hun determinaties, een noodzakelijke maar slechts eerste stap, kan men nog heel wat meer aan de Lepiota's opmerken. Het blijkt, dat zich opvallende veranderingen hebben voorgedaan en het is de moeite waard het hoe en waarom er van te bestuderen. De vertrouwde verschijning van L. brunneo-incarnata, een wijnkleurig-bruine fijnschubbige soort, met opvallende bandjes van donkere schubjes op lichtere ondergrond tot halverhoogte de steel laat opvallend verstek gaan en wordt langzamerhand onvindbaar. (Ten dele wordt dit wellicht ook veroorzaakt door het feit, dat de laatste twee jaren het Amsterdamse Bos minder intensief bestudeerd kon worden). Hetzelfde geldt in nog sterkere mate voor L. setulosa, L. subincarnata en zelfs duidelijk voor L. acutesquamosa. Daarentegen zijn seminuda, castanea en echinata nog vrij algemeen, evenals cristata.

Het is zeker de moeite waard aan deze zaken de nodige aandacht te besteden. De hier gemaakte opmerkingen geven het fijne er van zeker niet weer, daarvoor zijn de waarnemingen te weinig volledig, maar wanneer deze successie, een bepaalde volgorde, reëel is, dan zal deze zich wellicht

herhalen in de percelen die later aangelegd zijn en die nu in hetzelfde rijpingsstadium geraken.

Misschien is het Amsterdamse Bos een wat groot project voor een regelmatig en stelselmatige bestudering, maar er zijn in ons land nog wel enkele kleinere gebieden die de moeite van het bestuderen waard zijn, waaraan zich een vrij snelle verandering van mycoflora voltrekt en die niet door schoffel of hark geteisterd worden, een bewerking waarvan het nog park-achtige onderhavige gebied verschoond blijft. Wie de schoen past, trekke hem aan.

Van verschillende andere geslachten kunnen dergelijke opmerkingen gemaakt, en vele illustere soorten genoemd worden, maar het is niet de bedoeling nu zoveel namen te produceren. Enkele aardige details geven misschien een directer beeld.

Wat me bijzonder treft is bv. dat in een bepaald bosperceel op de grond regelmatig een Conocybe verbreid is, waarvan men zo hier en daar groepjes van enkele tot tien exemplaren aantreft, terwijl die me van geen andere localiteit bekend is, ja zelfs niet buiten dat bosje voorkomt in, op het oog, overeenkomstige percelen. Ondanks hardnekkige determinatiepogingen is de herkenningsnaam „Conocybe pulverupoda", vanwege de geheel poederig-vlokkige steel, waarop een wat roodbruin, gestreept hoedje rust, nog niet door een „officiële" vervangen kunnen worden. Het ziet er niet naar uit, dat dit mogelijk zal blijken, want het is een soort van de Piliferae sectie, die i.p.v. met de bekende geknopte cystiden met meer triviale cylindrische randcellen is uitgerust. Tot deze sectie behoren slechts weinig soorten.

Wanneer men met "Le Genre Galera" pogingen aanwendt tot determinatie, blijkt al spoedig dat dit tot geen resultaat voert. Van de enkele bekende soorten zijn er nog drie door de auteur van de monographie, Kühner, beschreven. Voor zijn onderzoekingen was er dus bijna niets bekend.

Grappig is nu dat in een ander perceel, wel zeldzaam, maar toch op enkele plaatsen gesignaleerd, een Conocybe voorkomt met een spierwitte steel, die eveneens in de Piliferae thuishoort. Het lijkt wel wat op C. mairei maar is voldoende afwijkend. C. mairei zelf komt wel op het bekende landgoed Over-Holland voor, evenwel samen met een andere soort van de Piliferae, welke men ook niet in "le Genre Galera" vindt.

Wanneer men aanneemt, dat bedoeld werk representatief is voor Frankrijk, en dat moet men wel omdat na 15 jaar, in de onlangs verschenen „Flor aan deze Piliferae sectie geen enkele soort is toegevoegd, dan begrijpt men dat het bijzonder verleidelijk is die haarscherp afgegrensde sectie, die misschien een tiental soorten zal tellen, eens voor ons land te be-

werken. Nodig is het zeker en succes is bij voorbaat verzekerd, terwijl een grote soortenkennis geenszins nodig is. Slechts accuraat werken en geduld.

Hetzelfde geldt eigenlijk voor een verwante groep, het geslacht Galera (Galerina) en daarvan speciaal het mosgalera complex, Galera hypnorum s.l. Wanneer men eens alle vormen die als zodanig betiteld worden nauwkeurig zou bestuderen en vergelijken, zou men vermoedelijk nogal duidelijke verschillen ontdekken, ook al zijn de sporen grotendeels identiek. Men zou dat al kunnen concluderen, wanneer men kennis neemt van de publicatie van Morton Lange over het veengebied Maglemose, waarin hij bij zijn fungi-opnamen (met permanente proefvlakken) Galera hypnorum no. 1 tot 5 onderscheidde, zonder dit evenwel uit te werken. Deze Galera-opmerking is niet geheel naast het onderwerp, want in het Amsterdamse Bos speelt deze soort me eveneens parten in de vochtiger gedeelten. In de bosjes op de vaste bodem is hij nog niet aangetroffen. Opgemerkt moet in dit verband nog worden, dat in het grondig bestudeerd wordende Naardermeer een heel gamma van mosgalera-vormen voorkomt (benevens een achttal goed bekende soorten) die ik in arrenmoede voorlopig maar als Galera hypnorum determineerde.

Om nog even de Conocybe draad op te nemen; het Bos geeft ons nog te zien volop C. tenera in enkele vormen voorts blattaria, de niet algemene brunnea, lateritia en enkele nog onbekende soorten.

Een ander geslacht dat niet onvermeld mag blijven is dat van Pluteus waarvan ons land zoals bekend allerlei aardige soorten rijk is, waaronder nogal wat minder of niet bekende, en het Amsterdamse Bos doet dapper mee. Bepaald algemeen mag P. cinereo-fuscus noemen, steeds op de grond bij voorkeur in Zevenblad-facies, vergezeld van een schare andere fungi, merendeels kleine soorten. Op elzenstompen vooral groeien verschillende nanus achtigen. Men merkt soms lutescens en phlebophorus op, maar of nanus zelf voorkomt is nog de vraag. De meeste van de vondsten zullen zeker minutissimus genoemd moeten worden, in navolging van de Flore.

Enkele andere soorten zoals cervinus en pellitus zijn ook van de partij, maar aardiger is een slankgesteelde witte soort, tweemaal op Urtica-stengels gezien, maar helaas niet meer in de laatste jaren. Hij lijkt op P. semibulbosus, maar is het waarschijnlijk niet. Nieuwe vondsten moeten te hulp komen. Bij het verschijnen van de „Flore" waarin een dergelijke soort (P. alborugosus) als nieuw beschreven wordt, meende ik even een determinatie te kunnen plegen, maar het ging niet door; deze is het zeker niet. Dus semibulbosus? of een derde! Nog enkele an-

dere soorten in bruine en grijze tinten treft men in het Bos aan, maar daaraan kan ik nog geen namen vastknopen. Vermoedelijk betreft het hier een analoog geval als dat van de Conocybe's sectie Piliferae. Dat zal blijken wanneer een ondernemend persoon eens de Micacei sectie Pluteus voor ons land zal revideren. Vermoedelijk zal geen mycoloog hiervan het nut ontkennen, hoewel het doen iets anders is.

In „Het Amsterdamse Bos", een boek gewijd aan het besproken gebied, waarin ook iets over de paddestoelen gezegd is, wordt vermeld, dat de helft van de voorkomende zwammen op hout groeide. De verhouding kan in het nadeel van de houtwinnende fungi veranderd worden in 1 op 5. Behalve door de mycologische inventarisatie (pogingen) waardoor een groep paddestoelen veel beter bekend zijn geworden is de verschuiving in de verhouding ook veroorzaakt door de successie in de flora, waardoor zich nieuwe zwammen in het gebied gevestigd zullen hebben. Hoewel ik het woord successie al enkele malen genoemd heb, is het niet eenvoudig zelfs maar 10 soorten te noemen, waarvan met zekerheid beweerd kan worden, dat ze bv. 10 jaar geleden niet in het gebied voorkwamen. Men twijfelt steeds aan de juistheid van observaties in vroegere perioden en tenslotte is het een typische fungoide eigenschap verstoppertje te spelen. Daarbij komt nog dat het gebied onmogelij als geheel te overzien is. De excursies moeten zich steeds beperken tot enkele bosjes, maar een indruk krijgt men tenslotte wel.

Wanneer dan enkele van de 10 nieuwelingen genoemd moeten worden dan is Lactarius wel het mooiste geslacht dat een zekere rijping van de bodem aangeeft. Aangenomen mag worden dat de gesignaleerde soorten niet zo lang aanwezig kunnen zijn gezien hun optreden in de oudste percelen en het geringe aantal vondsten, van hoogstens enkele exemplaren. Alleen van L. glyciosmus? zijn 10 exemplaren bijeen gezien. Voorts zijn in het gebied waargenomen L. cyathula? (of obnubilus), L. turpis, quietus en subdulcis? De vraagtekens geven aan dat de determinatis aan nieuwe vondsten nodig geverifieerd moeten worden, omdat deze soorten niet beschreven en geconserveerd zijn.

Laat ik niet aan de verleiding toegeven nog wat te zeggen van de in het gebied zo goed vertegenwoordigde geslachten Clitocybe en Psathyrella en deze met de vele andere niet genoemde aspecten van het Bos voor een volgende keer bewaren!

W.J. Reijnders.

EEN WORTELGAL VAN DE PADDENRUS.

Bij het doornemen van herbariummateriaal uit het midden van de vorige eeuw van Juncus bufonius, de paddenrus, vond de heer Reichgelt, werkzaam

voor de Flora Neerlandica, enkele exemplaren met tot 1 cm grote langwerpige knolletjes aan de wortels. Ook de verzamelaar heeft de knolletjes indertijd gezien en er met een vraagteken het woord „variëteit" bijgezet.

Een microscopische doorsnede toonde mij, dat zo'n knolletje grote hoeveelheden fraai gestekelde ronde geelbruine sporen bevat. Ik had dus kennelijk te maken met een wortelgal, welke door een fungus veroorzaakt wordt. Maar hoe heette de boosdoener?

Nu kwam mij de Enumeratio Systematica Fungorum van Oudemans goed te pas. In dit werk kan men vinden, welke fungi er op de verschillende organen van een bepaalde plant voorkomen. Tot mijn verbazing vond ik hier voor de wortels van de paddenrus een brandzwam vermeld, nl. Enthorrhiza aschersoniana. Vorm en grote van de sporen bleken prachtig te kloppen, zodat dus weinig twijfel rest.

In onze collectie bleek deze soort niet aanwezig te zijn. Wel is eenmaal gevonden Enthorrhiza casparyana op Juncus tenageia. Deze soort heeft duidelijk grovere stekels op de sporen.

Ook in de literatuur vond ik geen vermeldingen van E. aschersoniana uit Nederland. Zou de soort zeldzaam zijn, of niet meer voorkomen?

De daarop volgende Zondag wandelde ik in de Leidse Hout. Hierbij viel mijn oog op Juncus bufonius, die daar in dichte zoden op de vochtige paden groeit. Voorzichtig werden enige pollen uitgestoken en in een sloot uitgespoeld, en zie .... de wortels waren bezet met vele knolletjes, vooral bij de basis van de plant.

Na 100 jaar werd deze soort bij de eerste de beste poging opnieuw verzameld. Vermoedelijk is zij dus vrij gewoon.

Ondertussen kwamen de knolletjes bij recent materiaal van Juncus bufonius in het herbarium niet voor. Zou dit betekenen dat de tegenwoordige botanici niet meer zo zorgvuldig verzamelen als die in vroegere tijden?

C. Bas.

SLIJMZWAMMEN.

In de Nederlandse literatuur bestaat behalve een vrij korte tabel in „Flora en Fauna" geen behoorlijk volledig werkje om Myxomyceten te determineren. Het standaardwerk is geloof ik „A. and G. Lister, A Monograph of the Mycetozoa", 1925, voorzien van prachtige, deels gekleurde platen. Dit is echter duur en bovendien uitverkocht. In 1919 is hiervan echter een verkorte uitgave verschenen: "Guide to the British Mycetozoa" door A. en G. Lister. Uitgave van The Trusties of the British Museum, London. Het omvat 62 bladzijden met tabellen en 52 figuren. De determi-

natie geschiedt natuurlijk grotendeels naar microscopische kenmerken. Ik bestelde het boekje in 1953 gewoon in de boekhandel, het kostte toen ƒ 1.25. Ik heb er - als beginneling - veel pleizier van gehad bij het determineren van deze interessante groep „fungi". Over de biologie van de slijmzwammen schreef in 1953 Mej. J.C. Sobels een uitvoerig artikel in het Vakblad voor biologen („Myxomyceten of slijmzwammen"), pp 58-73.

L.S. Wildervanck.

VERSLAG VAN DE BIJEENKOMST DER FLORACOMMISSIE TE UTRECHT OP 27 AUGUSTUS 1955.

Aanwezig waren 6 leden, waarvan degenen, die in het midden van het land wonen, ondanks de droogte nog gezorgd hadden voor wat Boleten. De heer Schütz (Zeist) had bovendien Boletus satanus, albidus en een ondetermineerbaar gebleken soort laten bezorgen (bij nader informatie B. rubinus). Van de gele Russula's was slechts R. claroflava vers aanwezig.

Een gedeelte van de middag werd besteed aan gezamenlijk determineren met, en vergelijken van de verschillende boleten-tabellen, terwijl daarna de heer Bas aan de hand van gedroogd materiaal en platen een overzicht gaf van de gele Russula's.

R.A. Maas Geesteranus.

BOEKEN TE KOOP AANGEBODEN.

De heer H. Kleyn, Churchilllaan 83 te Amsterdam-Z, vraagt een bod op de volgende boeken:

1. Rabenhorst, Deutschlands Kryptogamen Flora, 2 delen, Leipzig 1844 met 1 deel synoniemen 1853.
2. Rabenhorst Kryptogamen Flora 1887, band I, 3 delen:
   a. Schizomyceten, Sarcharomyceten, Basidiomyceten;
   b. Ascomyceten, Gymnoasceae, Pyrenomyceten;
   c. Hysteriaceae, Discomyceten.

Delen a en b zijn gebonden (1 band iets beschadigd), deel c is in afleveringen.

De heer J. Daams biedt aan:
A. Ricken, Die Blätterpilze, 2 delen in goede staat, voor ƒ 50.—
Adres: Radeweg C 5, De Wilde Roos, Oud-Loosdrecht.